

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

№12

2025
dekabr

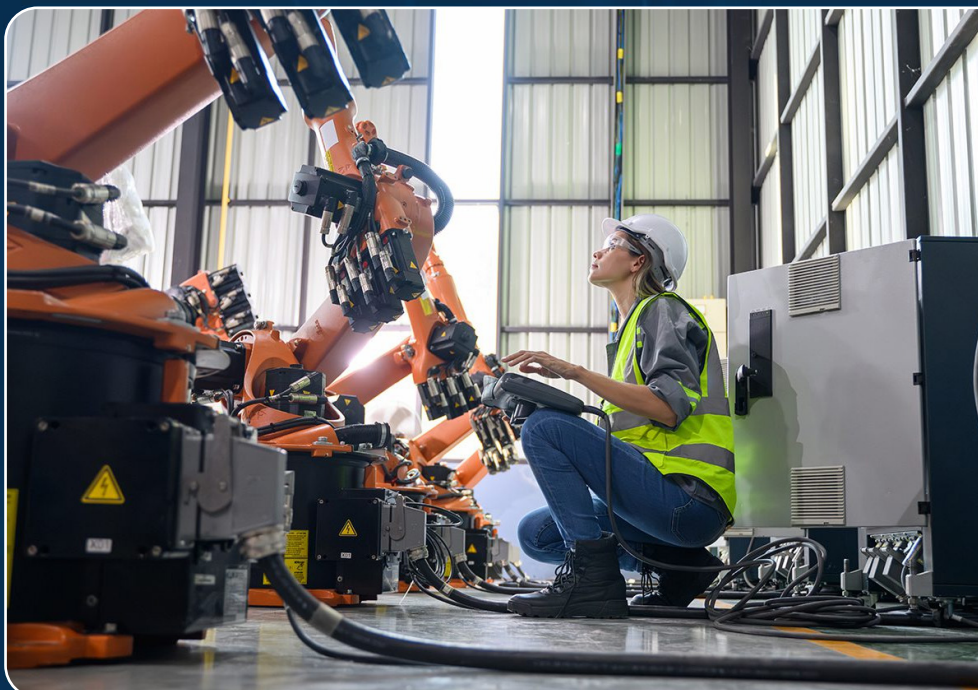

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 – Texnika fanlari

08.00.00 – Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX
COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 321 sahifa.
2025-yil, dekabr

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afarovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellash
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK

Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

RASMIY RIVOJLANISH YORDAMI (OFFICIAL DEVELOPMENT ASSISTANCE, ODA) ORQALI O'ZBEKISTONDA DAVLAT MOLIYASINI BOSHQARISH (PUBLIC FINANCIAL MANAGEMENT, PFM) TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	24
<i>Pulotov Dilshod Haqberdiyevich, Ulug'ova Maftunabonu To'liqinova</i>	
INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN LEADING WHEAT-PRODUCING COUNTRIES.....	28
<i>Turayeva Gulizahro</i>	
BLOKCHEYN TIZIMLARI UCHUN XESH FUNKSIYALARNI TANLASH MEZONLARI VA SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI TAHLILI	32
<i>Abduraximov Baxtiyor, Allanov Orif, Turdibekov Baxtiyor</i>	
RIVOJLANGAN DAVLATLAR TAJRIBASI ASOSIDA KICHIK KORXONALARDA ISHLAB CHIQARISHNI SAMARALI TASHKIL ETISH MODELLARI: NAMANGAN VILOYATI MISOLIDA	39
<i>Xonto'rayev Obbosxon Kamolxon o'g'li</i>	
ISSIQLIK AKKUMULYATORINING RAZRYADLANISH JARAYONIDA SUYUQLIK QATLAMLARIDA HARORAT TAQSIMLANISHINING BIR O'LCHOVLI MODEL	43
<i>B.A. Hikmatov, M.S. Mirzayev</i>	
ISLOM MOLIYASI TAMOIYILLARI ASOSIDA YASHIL LOYIHALARNI MOLIYALASHTIRISH IMKONIYATLARI.....	49
<i>Safarova Nasiba Gulmurod qizi</i>	
ПРИМЕНЕНИЕ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫХ СИСТЕМ В ОБУЧЕНИИ СПЕЦИАЛИСТОВ ПО ИНФОРМАЦИОННЫМ ТЕХНОЛОГИЯМ.....	54
<i>Даниярова Улбосын Куатбаевна</i>	
YANGI TURDAGI IKKI QATLAMLI TRIKOTAJ TO'QIMALARI KO'RSATKICHLARINI KOMPLEKS BAHOLASH	58
<i>Ergasheva Rashida Abdug'aniyevna</i>	
HALQALI YIGIRISH MASHINASIDA BURAM UCHBURCHAGINING IP UZILISHIGA BOG'LIQLIGINI TADQIQI.....	62
<i>Soliyev Azizbek Kamoldinovich</i>	
НОВЫЕ ТЕНДЕНЦИИ ТУРИЗМА 2030: СТРАТЕГИЧЕСКИЕ ОРИЕНТИРЫ И РЕКОМЕНДАЦИИ ДЛЯ УЗБЕКИСТАНА	69
<i>Голышева Елена Вячеславовна</i>	
STRATEGIK JARAYONNING MODELLARI	76
<i>Musayeva Dilnoza Dilshatovna</i>	
МАТЕМАТИЧЕСКИЕ МОДЕЛИ ОЦЕНКИ СТОИМОСТИ КВАРТИР В МНОГОЭТАЖНЫХ ДОМАХ.....	81
<i>Уринов Адхамжон Акбарович</i>	
MATERIALLARNI MURAKKAB YASSI TRAEKTORIYALAR BO'YICHA DEFORMASIYALANTIRISHDA PLASTIK DEFORMASIYALANISH JARAYONLARI	88
<i>A.Xakimov, X.Xakimov</i>	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN LOYIHALARNI ISLOM MOLIYA INSTRUMENTLARI ORQALI MOLIYALASHTIRISH YO'LLARI.....	95
<i>Xaitov Shaxzod Sharipboyevich</i>	
SANOAT KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH CHORA-TADBIRLARINING KETMA KETLIGI	102
<i>Xusanova Maloxat Mengnorovna</i>	
TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA LOGISTIKA XARAJATLARI TAHLILI	107
<i>Saidova Kamola Xoshimovna</i>	

OZIQ-OVQAT SANOATINI IQTISODIY RIVOJLANTIRISHDA EKOLOGIK MUAMMOLAR VA ULARNI YECHISHNING METODOLOGIK YONDASHUVLARI	111
Tleuv Niyetulla Raxmanovich	
YUQORI MUSTAHKAM KOMPOZIT ARMATURALARDAN FOYDALANILGAN TEMIRBETON KONSTRUKSIYALARINING YUK KO'TARUVCHANLIGI VA UZOQ MUDDATLI DEFORMATSIYALARINI BAHOLASH	114
Mamajanova Odina Alisher qizi	
KORXONALARDA DAROMADLILIK KO'RSATKICHLARINI BAHOLASHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI	119
Farog'at Xo'jabekova, Eshankulova Nafisa Komiljon qizi	
TEMIR YO'L INFRATUZILMASIDA YASHIL IQTISODIYOT TAMOIYILLARINI QO'LLASH: CSR, ESG VA PRI ASOSIDA BARQAROR RIVOJLANISH STRATEGIYASINI SHAKLLANTIRISH	124
Abduraxmanova Muqaddas Toxtasinovna	
THE ROLE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN OPTIMIZING MARKETING AND EDUCATIONAL PROCESSES IN HIGHER EDUCATION	128
Sadikov Shoxrux Shuhratovich	
BANK FAOLIYATIDA "YASHIL" MOLIYAVIY VOSITALARDAN FOYDALANISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	133
Abduraxmonov Alimardon Sodiq o'g'li	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN LOYIHALARNI ISLOM MOLIYA INSTRUMENTLARI ORQALI MOLIYALASHTIRISH YO'LLARI	139
Xaitov Shaxzod Sharipboyevich	
BOSHQARUV PSIXOLOGIYASIGA DOIR MUAMMOLARNI BARTARAF ETISHNING ZAMONAVIY YO'NALISHLARI	145
Aripov Oybek Abdullayevich	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA INNOVATSIYALARNI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARALARI	150
Karimov Nodirbek	
УТИЛИЗАЦИЯ ПОБОЧНЫХ ПРОДУКТОВ ПЕРЕРАБОТКИ ХЛОПКА ДЛЯ СИНТЕЗА АНТИКОРРОЗИОННЫХ КОМПОЗИЦИОННЫХ ПОКРЫТИЙ.....	155
Ситмуратов Тулкинбек Сабирбаевич, Баходиров Худайберган Баходир угли	
SANOAT KORXONALARIDA MOLIYAVIY BARQARORLIKNI TA'MINLASHNING METODOLOGIK ASOSLARI.....	163
Ergashev Muhibbek Aslam o'g'li	
O'ZBEKISTON TO'QIMACHILIK SANOATIDA XORIJIY INVESTITSİYALAR SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	168
Nazarova A.N.	
АВТОМАТИЗИРОВАННАЯ СИСТЕМА РАСЧЁТА ПОКАЗАТЕЛЕЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ СОТРУДНИКОВ ОРГАНИЗАЦИИ	172
Шухратов Мамуржон Шухрат угли	
BLOCKCHIAN, IOT (INTERNET OF THINGS) NING IQTISODIY SOHALARDA QO'LLANISHI	178
Avazov Ergash Xidirberdiyevich	
O'ZBEKISTONDA INVESTITSİYALARNI MOLIYAVIY BOSHQARISHNING JORIY HOLATI VA EKONOMETRIK TAHLILLAR ASOSIDA KELGUSI YILLAR PROGNOZI.....	182
Ismailov Dilshod Anvarjonovich	
QISHLOQ XO'JALIGI KLASSTERLARI MOLIYAVIY HOLATINING NAZARIY JIHATLARI	190
Dildora Yuldasheva	
TURIZM SOHASIDA TRANSPORT XIZMATLARINING HOLATI	194
Xalimov Shaxboz Xalimovich	
MAHALLA BUDJETI VA SOLIQLARNING YIG'ILUVCHANLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	200
Abdullayev Zafarbek Safibullayevich	

BUDJET TASHKILOTLARIDA QURILISH-TA'MIRLASH XARAJATLARI HISOBINING USLUBIY JIHATLARI.....	206
Azizova Zilola Lochinovna	
KOSHI – BUNYAKOVSKIY – SHVARS INTEGRAL TENGSIZLIGI VA UNING IQTISODIYOTDAGI ROLI.....	212
Saipnazarov Shaylovbek Aktamovich	
ИНТЕГРАЦИЯ ПРИНЦИПОВ ЦИРКУЛЯРНОЙ ЭКОНОМИКИ В АГРОПРОДОВОЛЬСТВЕННЫЙ СЕКТОР УЗБЕКИСТАНА: ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ЭФФЕКТИВНОСТЬ, ПЕРЕРАБОТКА БИОМАССЫ И СТРАТЕГИИ СОКРАЩЕНИЯ ПОСТУБОРОЧНЫХ ПОТЕРЬ	219
Эгамбердиев Хумоюн Хамрокулович	
HOVUZ BALIQCHILIGI XO'JALIKLARIDA REJALASHTIRISHNING MUDDATLARI VA BOSQICHLARI	227
Dosmuratova Shaxista Kengashovna, Menglikulov Bakhtiyor Yusupovich	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA KICHIK BIZNESNI QO'LLAB-QUVVATLASH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	233
Ergashev Jamshid Jamoliddinovich	
KON-METALLURGIYA KORXONALARINING KORPORATIV BOSHQARUV TIZIMIDA KPINING O'RNI VA AHAMIYATI.....	237
Ergashov Botirjon Ergashovich	
SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	245
Ahmadjanov Ilyosbek	
ACCELERATING SOCIOECONOMIC DEVELOPMENT IN RURAL AREAS THROUGH DIGITAL TECHNOLOGIES: A COMPREHENSIVE ANALYSIS	250
O.Q. Xudayberdiyeva, Z.B. Negmatullayeva	
ISSIQXONALARDAN FOYDALANISHNING OZIY-OVQAT XAVFSIZLIGIGA TA'SIRI BO'YICHA MUAMMONI ASOSLASH VA UNING MILLIY MANFAATLARGA ALOQADORLIGINI ANIQLASH.....	256
Otavullaev Sukhrob Sa'dullo o'g'li	
NAMANGAN VILOYATIDA DON MAHSULOTLARI NARXLARINI SHAKLLANTIRISHDA BOZOR TAJRIBASI	260
Bahriddinov Jahongirbek Ravshanjon o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOTGA O'TISHNING JAHON TAJRIBASI: MUAMMO VA ISTIQBOL	264
Mamadaliyev Akmaljon	
ПОВЫШЕНИЕ СОЦИАЛЬНОЙ ЗНАЧИМОСТИ НАЛОГОВ В НОВОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СИТУАЦИИ.....	269
Зайналов Джахонгир Расулович	
FARG'ONA VODIYSIDA KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING HUDUDIIY XUSUSIYATLARI	274
Murodxiyeva Feruza Majidovna	
TOG' VA TOG'OLDI HUDUDLARIDA IQLIM O'ZGARISHI SHAROITIDA QISHLOQ XO'JALIGI BARQARORLIGINI TA'MINLASH STRATEGIYALARI.....	280
Abdulxayeva Gulshan Maxmudovna	
LABOR MIGRATION IN UZBEKISTAN: SOCIO-ECONOMIC TRENDS AND DEVELOPMENT PROSPECTS	285
Razakova Barno Sayfiyeva	
U-NET BASED POLYP SEGMENTATION ON KVASIR-SEG DATASET: PERFORMANCE EVALUATION AND COMPARISON WITH STATE-OF-THE-ART METHODS	289
Mukhriddin Arabboev, Shohruh Begmatov, Sukhrob Bobojanov	

IQTISODIYOT TARMOQLARI VA SOHALARI RIVOJLANISHIDA SUN'IIY INTELLEKTDAN FOYDALANISH MASALALARI	300
Davletov Islambek Xalikovich, Normirzayev Ulmasjon Muzaffarjon o'g'li	
IQTISODIYOTDA SAMARALI RAQOBAT MUHITINI SHAKLLANTIRISH SHART-SHAROITLARI VA OMILLARI	304
Karimova Iroda Abdusattarovna	
“MENING MAKTABIM” LOYIHASINI OMMALASHTIRISH BO‘YICHA XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI.....	311
Dilshod Pulatov, Xamidaxon Akbarova, Dildora Mirzayeva	

“MENING MAKTABIM” LOYIHASINI OMMALASHTIRISH BO‘YICHA XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI

Dilshod Pulatov

O‘zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi huzuridagi
Budget-soliq ilmiy tadqiqotlari instituti direktorining birinchi o‘rinbosari,
i.f.d., professor

Email: Dilshod.Pulatov@ifs.imv.uz

Xamidaxon Akbarova

O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi,
bo‘lim boshlig‘i

Email: hamidaakbarova1201@gmail.com

ORCID: 0009-0002-0592-5312

Dildora Mirzayeva

O‘zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi huzuridagi
Budget-soliq ilmiy tadqiqotlari instituti
Budget siyosati va budjetlararo munosabatlarni takomillashtirish
loyihasi bosh mutaxassisi

Email: dildoramirzaeva71@gmail.com;

ORCID: 0009-0008-8329-330X

Annotatsiya. Ushbu maqolada “Mening maktabim” loyihasi misolida O‘zbekistonda maktablarda tashabbusli budjetlashtirish shakllanishi va dastlabki natijalari tahlil qilinadi. Tahlil “Ochiq budjet” (Openbudget.uz) portalidan olingan 2024-2025-o‘quv yili pilot mavsumi hamda 2025-2026-o‘quv yilining birinchi bosqichiga oid rasmiy ma’lumotlarga tayangan. Portugaliya, Fransiya, Chexiya, Litva, Rossiya va AQSH misolida partisipator budjetlashtirishning institutsional modellari, moliyalashtirish usullari, raqamli platformalar va o‘quv jarayoniga integratsiya mexanizmlari qiyosiy o‘rganilgan. Xorijiy tajribani tahlil qilish asosida O‘zbekiston sharoitida mahalliy huquqiy-me’yoriy, tashkiliy va texnologik xususiyatlarni inobatga olgan holda SPBni rivojlantirish imkoniyatlari ko‘rib chiqilgan. Xulosa qismida O‘zbekiston Respublikasida maktablarda tashabbusli budjetlashtirishni ommalashtirish bo‘yicha amaliy takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: tashabbusli budjetlashtirish, maktab partisipator budjeti, fuqarolik ishtiroki, moliyaviy savodxonlik, Openbudget.uz, “Mening maktabim” loyihasi.

Abstract. This article analyzes the formation and initial results of participatory budgeting in schools in Uzbekistan, using the example of the “My School” project. The analysis relies on official data from the Openbudget.uz portal for the 2024-2025 pilot academic year and the first phase of the 2025-2026 academic year. Institutional models, financing methods, digital platforms, and integration mechanisms of participatory budgeting in Portugal, France, the Czech Republic, Lithuania, Russia, and the USA are comparatively studied. Based on this foreign experience, the article examines opportunities for developing participatory budgeting in Uzbekistan, taking into account local legal, organizational, and technological features. The conclusion provides practical recommendations for popularizing participatory budgeting in schools of Uzbekistan.

Keywords: participatory budgeting, school participatory budget, civic engagement, financial literacy, Openbudget.uz, “My School” project.

Аннотация. В данной статье анализируется формирование и первые результаты инициативного бюджетирования в школах Узбекистана на примере проекта «Моя школа». Анализ основан на официальных данных портала Openbudget.uz за пилотный 2024-2025 учебный год и первый этап 2025-2026-учебного года. Сравнительно изучены институциональные модели, методы финансирования, цифровые платформы и механизмы интеграции инициативного бюджетирования в учебный процесс в Португалии, Франции, Чехии, Литве, России и США. На основе зарубежного опыта рассмотрены возможности развития инициативного бюджетирования в условиях Узбекистана с учётом местных правовых, организационных и технологических особенностей. В заключении даны практические рекомендации по популяризации инициативного бюджетирования в школах Узбекистана.

Ключевые слова: инициативное бюджетирование, школьный партисипативный бюджет, гражданское участие, финансовая грамотность, Openbudget.uz, проект «Моя школа».

KIRISH

So'nggi o'n yilliklarda partisipator budjetlashtirish (Participatory Budgeting, PB), ya'ni fuqarolar ishtirokida budjetlashtirish, mahalliy darajada jamoatchilikni davlat resurslarini taqsimlash jarayoniga jalb qiluvchi samarali vosita sifatida jahon amaliyotida keng qo'llanilmoqda. Ushbu jarayonning yangi va qiziqarli yo'nalishlaridan biri – maktab o'quvchilari ishtirokidagi (partisipator) budjetlashtirish bo'lib, ushbu amaliyot o'quvchilarni maktab muhiti va infratuzilmasini yaxshilashga oid loyihalarni tashabbus qilish, muhokama etish va moliyalashtirish bo'yicha qarorlar qabul qilishga jalb etadi. Mazkur mexanizmlar yosh avlodda fuqarolik kompetensiyalari, moliyaviy savodxonlik va jamoat mablag'laridan foydalanishda javobgarlik hissini shakllantirishga qaratilgan.

O'zbekiston Respublikasida "O'zbekiston-2030" strategiyasi va ochiq budjetlashtirishga o'tish jarayoni doirasida aholining, ayniqsa, yoshlarning davlat moliyasini boshqarishda ishtirokini kengaytirish ustuvor vazifa etib belgilangan. Jumladan, Strategiyaning "Yoshlar va biznesni qo'llab-quvvatlash yili" doirasida amalga oshiriladigan davlat dasturi bilan tasdiqlangan vazifalarga muvofiq, "Tashabbusli budjetlashtirish mexanizmlarini kengaytirish va yoshlarni ushbu jarayonga jalb etish" maqsadida "Mening maktabim" loyihasi 2024-2025-o'quv yilida 14 ta pilot tumanda amalga oshirilgan bo'lib, 2025-2026-o'quv yilidan boshlab esa mamlakatimizdagi barcha umumta'lim maktablarini qamrab olgan [1].

Shu bilan birga, O'zbekistonda maktab darajasidagi partisipator budjetlashtirish amaliyoti xalqaro tajribaga tayangan holda joriy etilayotgan bo'lsa-da, maktab, mahalliy hamjamiyat va davlat organlari o'rtasidagi vakolatlar taqsimoti, o'quvchilar ishtirokining chuqurligi, loyihalarni tanlash va moliyalashtirish mezonlari kabi institutsional va metodik masalalar tizimli ravishda baholanmagan. Ushbu tadqiqotning maqsadi maktab partisipator budjetlashtirishining xorijiy tajribasini qiyosiy o'rgangan holda, "Mening maktabim" loyihasining birinchi mavsumi natijalarini tahlil qilish, loyiha dizaynini takomillashtirish va uni barqaror milliy mexanizm sifatida ommalashtirish bo'yicha takliflar ishlab chiqishdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Partisipator (ishtirokli) budjetlashtirish (PB) an'anaviy ravishda fuqarolarning jamoat budjetining bir qismini taqsimlashda ishtirok etish shakli sifatida ta'riflanadi va demokratik jarayonlarni kengaytirish vositasi sifatida qaraladi (Cabannes Y, 2004) [2]. Cabannes tadqiqotlariga ko'ra, mazkur yondashuv 1980-yillarda Braziliyada mahalliy budjetlarni yanada shaffof va ijtimoiy adolatli qilish, "budjetga hissa qo'shuvchilarga ovoz berish" maqsadida paydo bo'lgan. Jahon ilmiy adabiyotida PB nafaqat mablag'larni qayta taqsimlash usuli, balki "fuqarolik maktabi" – aholining siyosiy madaniyatini oshirish va ta'lim berish mexanizmi sifatida ham ko'rib chiqilgan (Shah, 2007; Sintomer et al., 2008; Wampler, 2012). Masalan, Sintomer va hammualliflar (2008) [3]. Yevropadagi partisipator budjetlashtirish amaliyotlarini tahlil qilib, Porto-Alegri tajribasidagi to'liq markazsizlashtirilgan budjet jarayonidan boshlab, cheklangan maslahat xususiyatiga ega ishtirok shakllarigacha qamrab oluvchi oltita modelni aniqlaganlar. Barcha holatlarda PB xarajatlar ustuvorliklarini birgalikda belgilash orqali jamoatchilik o'rtasidagi hamkorlik va o'zaro ishonchni mustahkamlashga qaratilgan.

Maktabda ishtirokli budjetlashtirish (School Participatory Budgeting, SPB) – PB mexanizmini ta'lim muassasalari sharoitlariga moslashtirilgan usuli hisoblanadi. N. Gibbs va boshqalar (2021) [4]. SPBni "o'quvchilar maktab budjetining bir qismini qanday sarflashni aniqlaydigan muhokama va qaror qabul qilishning demokratik jarayoni" sifatida ta'riflaydilar. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, SPBda ishtirok etish o'quvchilarning demokratiya tamoyillarini tushunishini, loyihaviy fikrlash qobiliyatlarini, ommaviy munozaralar olib borish malakalarini oshiradi hamda ularning siyosiy faolligini kuchaytiradi. Xususan, N. Gibbs SPB jarayoni amalga oshirilganidan so'ng maktab o'quvchilarida siyosiy ishonch darajasi sezilarli oshganini aniqlagan. T. Bartlett va boshqalar (2021) tomonidan ham SPBning maktab muhitiga ijobiy ta'siriga e'tibor qaratilib, maktab jamoasi

a'zolari o'rtasida hamjihatlik mustahkamlangani, amalga oshirilgan loyihalar esa ta'lim muassasasining infratuzilmasini sezilarli darajada yaxshilangani ta'kidlangan [5].

Adabiyotlarda SPBning turli tashkiliy modellari ko'rsatilgan. Ba'zi mamlakatlarda ushbu amaliyot davlat siyosati doirasida yoki alohida o'quv okruglari tashabbusi asosida rivojlanmoqda. Xususan, Portugaliyada SPB jarayoni mamlakatning barcha davlat maktablari federal budjet hisobidan moliyalashtirilgan holda joriy etilgan. Sharqiy Yevropa mamlakatlarida maktablarda SPB ko'pincha volontyorlik loyihalari orqali amalga oshiriladi [5]. Rossiya Federatsiyasida esa mazkur amaliyot ko'proq maktabda tashabbusli budjetlashtirish (ShkIB) shaklida, ya'ni o'quvchilar tashabbuslarini mahalliy hokimiyat va ta'lim muassasalari bilan hamkorlikda institutsional tarzda qo'llab-quvvatlash modeli sifatida rivojlanmoqda.

SPB modellari xilma-xilligi uning moslashuvchanligini ko'rsatadi. Sintomer va hammualliflar (2008) ta'kidlashlaricha, PBning aniq shakli mahalliy ishtirok etish an'analari va budjet imkoniyatlari bilan belgilanadi. Maktablar nuqtai nazaridan bu turli xil yondashuvlar qat'iy belgilangan mablag'larga ega dasturlardan (Portugaliyadagi kabi) tortib, budjetdan tashqari manbalar yoki hududiy grantlar hisobiga moliyalashtiriladigan erkin tashabbuslargacha bo'lgan shakllarni o'z ichiga oladi.

Muhim jihati shundaki, xalqaro nashrlar SPBni ta'lim vositasi sifatidagi ahamiyatiga alohida e'tibor qaratmoqda. Bartlett va hammualliflar (2021) SPBni "fuqarolik bilimini innovatsion o'rganish jarayoni" sifatida tavsiflab, uni fanlar bo'yicha o'qitish bilan organik birlashtirish va o'quvchilarda faollik pozitsiyasini shakllantirishda samarali vosita ekanligini ta'kidlaydilar. Shuningdek, Shybalkina va Nabatchi (2024) [6]. AQSHda maktab rahbariyati SPBni yoshlarni boshqaruv amaliyotlariga jalb qilish vositasi sifatida qo'llayotganini, shu bilan birga maktab infratuzilmasini mustahkamlash masalalari ham hal qilinishini qayd etdilar.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqot hujjatlar tahlili va qiyosiy yondashuv usullari orqali maktablarda tashabbusli budjetlashtirish amaliyotini ommalashtirish shakllarini o'rganish va qiyosiy tahlil qilishga asoslangan. Tadqiqot doirasida Portugaliya, Fransiya, AQSH, Chexiya, Rossiya va Litva kabi davlatlarning maktablarda tashabbusli budjetlashtirishga oid rasmiy hujjatlari va ma'lumotlari, xalqaro tashkilotlar (IMF, OECD) tavsiyalari hamda ochiq manbalardan ma'lumotlar to'plandi. Tadqiqot natijalari asosida O'zbekiston sharoitida mazkur sohadagi ilg'or xorijiy tajribani qo'llash bo'yicha takliflar ishlab chiqildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

"Mening maktabim" loyihasini amalga oshirish tartibi to'g'risidagi vaqtinchalik Nizomda "Mening maktabim" loyihasi – "Ochiq budjet" axborot portalida maktab o'quvchilari fikri asosida loyihalarni shakllantirish, ularni saralash, ovoz berish yo'li orqali g'olib loyihalarni aniqlash hamda ularni budjet mablag'lari hisobidan moliyalashtirish va amalga oshirish jarayonini o'z ichiga oladi", deb ta'riflangan. Mazkur loyihada 5-11-sinf o'quvchilari o'zlari ta'lim olayotgan umumta'lim maktabini jihozlashga (elektron doska, kompyuter, sport jihozlari, kitoblar kabi maktab uchun zarur tovarlar sotib olish) doir takliflar bilan ishtirok etadilar.

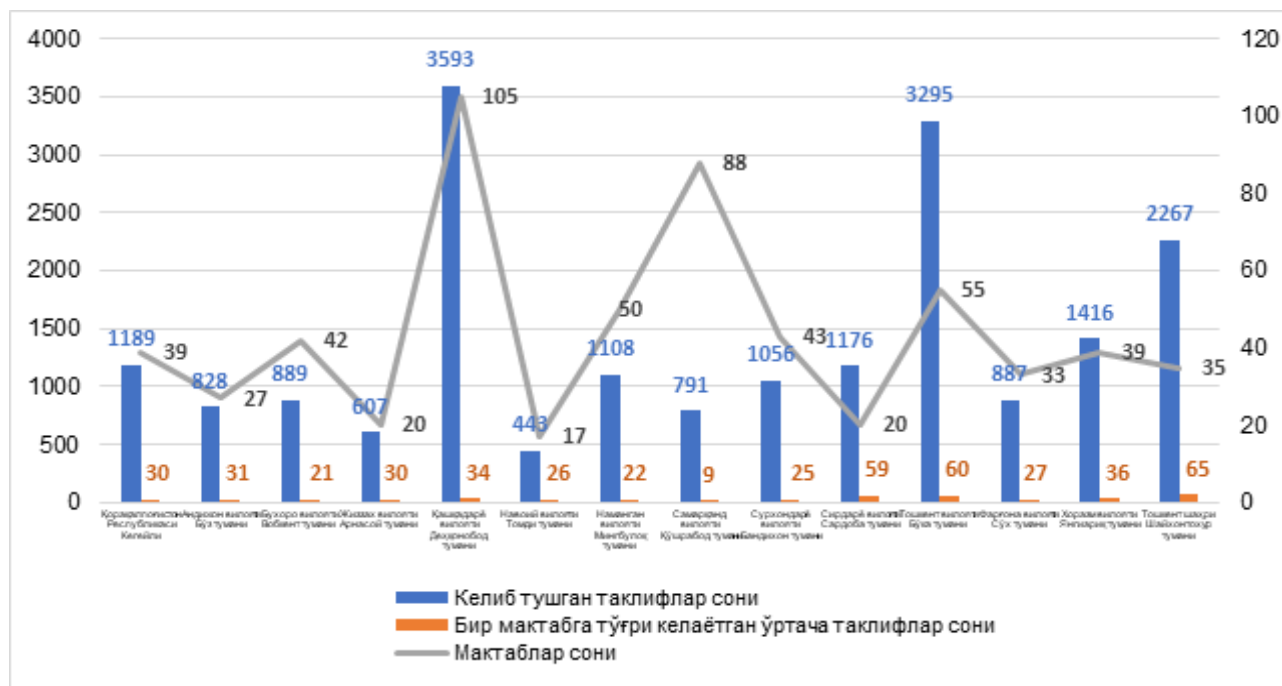
Nizomga muvofiq, loyiha "Mening maktabim" jamg'armasi mablag'lari hisobidan moliyalashtiriladi. Mazkur jamg'arma mablag'lari har yili tegishli tuman (shahar) budjetida "Mening maktabim" loyihasi uchun ko'zda tutilgan mablag'lar, jismoniy va yuridik shaxslarning homiylik mablag'lari, xalqaro moliya institutlari va xorijiy tashkilotlarning grantlari hamda qonunchilikda taqiqlanmagan boshqa manbalar hisobidan shakllantiriladi [7].

Mazkur loyiha maktab darajasida tashabbusli budjetlashtirishning yangi formati sifatida joriy etilgan va bosqichma-bosqich butun respublika miqyosida kengaytirish konsepsiyasiga ega. Xususan, 2024-2025-o'quv yilida loyiha "pilot" tartibida 14 ta tumandagi 612 ta umumta'lim maktabini qamrab olib, har bir maktabga g'olib loyihalarni amalga oshirish uchun 50 mln so'mdan mablag' ajratish belgilangan. Loyiha bosqichlari, jumladan loyiha takliflarini shakllantirish, saralash va o'quvchilar ishtirokida onlayn ovoz berish Ochiq budjet (Openbudget.uz) portali orqali amalga oshirilgan [8].

Iqtisodiyot va moliya vazirligi ma'lumotlariga ko'ra, 2024-2025-o'quv yilida "Mening maktabim" loyihasi doirasida jami 19 545 ta loyiha taklifi kiritilgan, shulardan 19 219 tasi ovoz berishga qabul qilingan. Ovoz berish bosqichi yakuniga ko'ra, 1 387 ta loyiha 47 397 ta ovoz (pilot loyihada ishtirok etgan o'quvchilarning 30 foizi) bilan g'olib bo'lgan. G'olib loyihalarga jami 25,6 mlrd so'm yo'naltirilgan.

Loyihalarni kiritish bosqichi 2024 yilning dekabr oyida o'tkazilib, Qashqadaryo viloyati Dehqonobod tumanidagi 105 ta maktabdan eng ko'p – 3 593 ta loyiha kelib tushgan. Toshkent shahri, Toshkent va Sirdaryo viloyatlarida kelib tushgan takliflar har bir maktabga mos ravishda 65 ta, 60 ta va 59 tadan to'g'ri kelgan. O'rta hisobda bitta maktabga 34 ta loyiha va 76 ta ovoz to'g'ri kelgan, bu maktab darajasidagi faollikni miqdoriy jihatdan baholash imkonini beradi. Shu bilan birga, tumanlar kesimida ishtirok darajasi sezilarli farq qilgan; masalan, Vobkent tumanida har bir maktabga o'rtacha 130 dan ortiq ovoz to'g'ri kelgan bo'lsa, Tomdi tumanida

bu ko'rsatkich 30 dan sal oshgan. Bu esa hududlar o'rtasida raqamli infratuzilma, axborot kampaniyasi va motivatsiya darajasidagi farqlar mavjudligini ko'rsatadi. 1-rasmda birinchi mavsum natijalari bo'yicha bir maktab hissasiga to'g'ri kelgan o'rtacha loyiha takliflari soni aks ettirilgan.

1-rasm. Bir maktabga to'g'ri keladigan o'rtacha takliflar soni

Pilot bosqich natijalariga ko'ra, jami 1 387 ta g'olib tashabbusning 447 tasi (32,2%) interaktiv doskalar xaridiga, 243 tasi (17,5%) kompyuter, printer va boshqa orgtexnika sotib olishga yo'naltirilgan. Shuningdek, 120 tadan (8,7%) sport jihozlari hamda sinf xonalarini jihozlash (parta, doska, shkaf va boshqalar) bo'yicha loyihalar g'olib bo'lgan. Kutubxona uchun kitob va jihozlar xaridi hamda musiqa anjomlari sotib olishga qaratilgan tashabbuslar har biri 67 tadan (4,8%)ni, "boshqa turdagi" loyihalar esa 201 tani (14,5%) tashkil etgan. G'olib tashabbuslarning salmoqli qismi raqamli ta'lim infratuzilmasini yaxshilash va maktablarda xavfsizlik (videokuzatuv) tizimlarini joriy etishga yo'naltirilgani kuzatildi. Biroq kitobxonlikni rivojlantirish, musiqa ta'limi yoki "yashil" infratuzilma kabi yo'nalishlarning nisbatan kam ulushga ega ekani aniqlangan ("Tashabbusli budget jarayonlari": 2024-yil natijalari bo'yicha axborotnoma).

2025-2026-o'quv yilidan boshlab loyiha bosqichma-bosqich milliy miqyosda kengaytirilmoqda. Vazirlar Mahkamasining 2024-yil 5-dekabrda KQ-10-V-son qaroriga muvofiq, 2025-2026-o'quv yilida barcha umumta'lim maktablarida "Mening maktabim" loyihasini amalga oshirish uchun tuman (shahar) maktabgacha va maktab ta'limi bo'limlari smetasidan har bir maktab uchun bazaviy hisoblash miqdorining 150 baravari miqdorida mablag' ajratilishi belgilangan. Amaliyotda bu har bir maktabga o'rtacha 60 million so'm atrofida resurs taqdim etilishini anglatadi. Mablag'larning barcha maktablarga teng miqdorda ajratilishi imkoniyatlar tengligini ta'minlasa-da, o'quvchilar soni, infratuzilma holati va ehtiyojlari keskin farqlanadigan maktablarda resurslardan foydalanish samaradorligini qayta ko'rib chiqish zaruratini ham yuzaga chiqaradi.

2025-2026-o'quv yilidagi 1-bosqichda 112 ta tumandan 4 987 ta maktab ishtirok etdi, qolgan maktablarning esa dekabr oyida bo'ladigan 2-mavsumda ishtirok etishi rejalashtirilgan. Loyiha kiritish bosqichida o'quvchilar "Ochiq budget" portalidagi namunalar orasidan o'zlariga yoqqan loyihani tanlashi yoki mustaqil ravishda yangi loyiha shakllantirib, uni ilgari surishi mumkin.

Hozirgi kunda "Mening maktabim" loyihasi doirasida kiritilgan jami 112 272 ta tashabbusdan 111 270 tasi qabul qilingan, 1 002 ta loyiha esa rad etilgan. Loyihani moliyalashtirish uchun jami 300,7 mlrd so'm mablag' yo'naltirilgan bo'lib, ushbu mablag' g'olib loyihalarni amalga oshirishga sarflanadi. Loyihaning 87 070 ta sinfni (5-11-sinflar) va 2 138 277 nafar o'quvchini qamrab olganining miqyosi sezilarli darajada kengayganini ko'rsatadi. Shu bilan birga, maktablar sonining ko'payganini inobatga olgan holda, har bir maktabga o'rtacha 22-23 ta loyiha to'g'ri kelgan (pilot bosqichda – 34 ta). Bu esa loyiha kengaygan sharoitda o'quvchilar ishtirokini monitoring qilish va chuqur tahlil etish zarurligini ko'rsatadi.

Yuqoridagi raqamlar "Mening maktabim" tashabbusining bir vaqtning o'zida salohiyati va cheklovlarini namoyon etadi. Xususan, pilot bosqichning o'zida 159 ming o'quvchidan 47 ming nafari ovoz berishda

qatnashgani, 2025-2026-o'quv yilida esa yuz minglab o'quvchilar jarayonga jalb etilgani loyihaning fuqarolik kompetensiyalarini shakllantirishdagi imkoniyatlarini ko'rsatadi. Shu bilan birga, g'olib loyihalarning tarkibi asosan moddiy jihozlash (interfaol doskalar, kompyuter texnikasi, mebel) va xavfsizlikka (videokuzatuv kameralariga) yo'naltirilgani kuzatiladi. Ijtimoiy, madaniy, ekologik yoki inklyuziv tashabbuslarning nisbatan past ulushi esa "Mening maktabim" loyihasining faqat jihozlash dasturi sifatida qabul qilinib qolishi xavfini keltirib chiqaradi.

Shuningdek, hududlar kesimida ovozlari soni va ishtirok darajasidagi katta farqlar internet infratuzilmasi, texnik baza, axborot-targ'ibot ishlari hamda mahalliy rahbariyatning munosabati SPBning real qamrovi va tengligiga sezilarli ta'sir ko'rsatayotganini anglatadi. Shu sababli, kelgusi mavsumlarda mablag'larni faqat teng miqdorda taqsimlash emas, balki maktab ehtiyojlarini hisobga olgan differensial formula joriy etish maqsadga muvofiqdir. Masalan, o'quvchilar soni, sinflar soni, ijtimoiy-iqtisodiy holat yoki inklyuzivlik indeksiga qarab qo'shimcha koeffitsiyentlarni belgilash mumkin. Bunday yondashuv teng imkoniyatlar bilan birga resurslardan samarali foydalanish tamoyilini ham ta'minlaydi.

Xorijiy mamlakatlarda SPBning bir nechta institusional modellari shakllangan. Ular orasida milliy markazlashgan dasturlar (Portugaliya, Rossiya va Fransiya mintaqalari), mahalliy hokimiyat yoki maktab okruglari tashabbusiga tayanuvchi munisipal modellar (Chexiya, AQSH), shuningdek, aholining tashabbuskorligi va ta'lim sohasini qo'llab-quvvatlovchi nodavlat tashkilotlar boshchiligidagi formatlar (Litva) mavjud. Eng samarali modellarda SPB alohida ma'rifiy brendga aylangan bo'lib, o'quv dasturlari, ommaviy kommunikatsiya, raqamli platformalar, fuqarolik va moliyaviy savodxonlikni rivojlantiruvchi mashg'ulotlar bilan uyg'unlashgan.

Quyida Portugaliya, Fransiya, Chexiya, Litva, Rossiya va AQSH (Nyu-York va Finiks shaharlari) misolida asosiy institusional yondashuvlar, o'quvchilar va maktab ma'muriyatini jalb etish usullari, raqamli yechimlar va ta'limga integratsiya shakllari qisqacha tahlil qilinadi hamda ularning "Mening maktabim" tashabbusini kengaytirish uchun qanchalik mos ekani yuzasidan xulosalar beriladi.

Portugaliyada "Orçamento Participativo das Escolas" (OPE) dasturi milliy tashabbus sifatida shakllanib, mamlakat bo'yicha yoshlarning demokratik ishtiroki brendiga aylangan. 2016-2017-o'quv yilidan boshlab davlat maktablarida amalga oshirilayotgan mazkur dastur markaziy budjetdan har bir o'quvchiga 1 yevro miqdorida (kam sonli maktablar uchun minimal chegara belgilangan) mablag' ajratish orqali moliyalashtiriladi. Dastur doirasida keng ko'lamli ijtimoiy loyihalar amalga oshirilib, o'quvchilarga maktab muhitini yaxshilashga qaratilgan tashabbuslarni taklif qilish va ularni tanlash imkoniyati yaratilgan.

Xususan, so'nggi yillarda inklyuzivlik, zaif o'quvchilarni qo'llab-quvvatlash va maktabning umumiy farovonlik madaniyatini mustahkamlashga qaratilgan maxsus tematik yo'nalish – OPE-Inclui faoliyat yuritadi. OPE-Inclui milliy Ta'limni tiklash rejasi (PRA) doirasida "Ta'limiy resurslar"ga integratsiya qilingan va rasmiy ta'limiy instrument sifatida tan olingan. OPEning rasmiy veb-saytida qoidalar, savol-javoblar, ariza shakllari, shuningdek, plakatlar, logotiplar, videolar va qo'llanmalardan iborat markazlashgan resurslar arxivi joylashtirilgani maktablar uchun tashkiliy yukni kamaytiradi hamda kommunikatsiya jarayonining standartlashuvini ta'minlaydi (OPE Program[10]).

Portugaliya tajribasining ustun jihati shundaki, milliy darajada yagona brend va qoidalar orqali tenglik va shaffoflik ta'minlanadi, natijada o'quvchilar fikri butun mamlakat bo'ylab inobatga olinadi. Biroq, har bir o'quvchiga bir yevro mablag' ajratish modeli dastur barqarorligini markaziy budjet imkoniyatlariga kuchli bog'laydi. O'zbekiston uchun bu, bir tomondan, "Mening maktabim"ni milliy brend sifatida rivojlantirish va yagona resurslar arxivini yaratish zarurligini, ikkinchi tomondan esa maktab ehtiyojlarini hisobga olgan differensial mablag' taqsimoti ustida o'ylash lozimligini ko'rsatadi.

Portugaliya kabi markazlashgan SPB dasturlaridan farqli o'laroq, Fransiya SPB asosan mintaqaviy darajada tashkil etiladi. Masalan, Poitou-Charentes, Île-de-France, Lion, Parij va Grenobl kabi hududlarda SPBning o'ziga xos uslublari va tartiblari ishlab chiqilgan. Bu modelni hududiy sharoitlarga moslashuvchan va mahalliy muammolarga nisbatan sezgir qiladi. Mamlakatdagi eng dastlabki tashabbuslardan biri bo'lgan O'rta maktablarda ishtirokli budjetlashtirish (High School Participatory Budget) amaliyoti 2005-2009-yillarda Poitou-Charentes mintaqasida amalga oshirilgan. Unda o'rta maktablar budjetining 10 foizi maktab jamoalari (o'quvchilar, o'qituvchilar, ota-onalar va texnik xodimlar) tomonidan taklif qilingan loyihalarga yo'naltirilgan. Besh yil davomida o'quvchilar tashabbuslari uchun jami 10 mln yevro ajratilib, 93 ta liseyda 1 400 ta loyiha moliyalashtirilgan. Loyihalar asosan "maktabda yashash va ishlash sharoitlarini yaxshilash"ga qaratilgan bo'lib, mediateka tashkil etish, yashil hududlar barpo etish, inklyuziv infratuzilmalar, madaniy va sport loyihalari ustuvor yo'nalishlar bo'lgan (Poitou-Charentes [11]).

Fransiyaning ko'plab hududlarida liseylar uchun alohida SPB dasturlari shakllangan. Jumladan, Île-de-France tajribasida har bir liseyga alohida avtonom ta'lim budjeti (10 000 yevrogacha) ajratilib, ushbu mablag'larning bir qismi o'quvchilar tashabbuslari uchun yo'naltiriladi (Budget d'autonomie éducative francilien, BAEF [12]). Parijda esa shahar partisipator budjetining bir qismi sifatida "Budget Participatif des Lycées" dasturi

amalga oshiriladi. Mazkur dastur “Jeunesse” (yoshlar) toifasi orqali lisey va kollej o'quvchilariga mo'ljallangan bo'lib, ularga shahar investitsiyalarining bir qismini taqsimlashda ishtirok etish imkoniyati beriladi. 2016-yildan buyon shahar maktablarining 83 foizi ushbu dasturda qatnashib kelmoqda. Unda o'quvchilar oldindan tayyorlangan katalogdan o'z ta'lim muassasalarida amalga oshirilishi mumkin bo'lgan loyihalarni tanlaydilar. Ushbu modelda SPB fuqarolik tarbiyasi, ijtimoiy adolat va demokratik madaniyatni shakllantirishning amaliy mexanizmi sifatida qoraladi (Le Budget Participatif des Lycées [13]).

Viloyat va shahar darajasidagi tashabbusli budjetlashtirish platformalarini “Mening maktabim” loyihasi bilan integratsiya qilish maqsadga muvofiqdir. Masalan, ayrim hududlarda maktab tashabbuslarini yanada kengroq shahar yoki tuman dasturlari bilan bog'lash mumkin. Shu bilan birga, markazlashgan normativ asosni saqlagan holda hududlarga mavzularni yoki ovoz berish formatini tanlash bo'yicha ma'lum darajada erkinlik berish lozim. Bu esa bir vaqtning o'zida standartlashuv, taqqoslanuvchanlik va mahalliy moslashuvchanlikni ta'minlash imkonini beradi.

Chexiya tajribasida maktablarda SPB ilk bor Říčany shahrida joriy etilib, keyinchalik Praga, Brno va Kutná Hora kabi yirik shaharlarga kengaygan. Ayniqsa, Brno shahri yetakchi tajribaga ega bo'lib, 2020-yildan beri “Participativního rozpočtu do škol” maxsus raqamli platformasi orqali butun jarayonni (loyiha topshirish, muhokama, ovoz berish, hisobot) boshqarib kelmoqda. Har bir maktabda Koordinator tayinlanadi va ular uchun meriya tomonidan malaka oshirish kurslari tashkil etiladi. Ushbu mexanizm jarayonni tizimli boshqarish bilan birga, maktablarni mahalliy demokratik hayotga yanada chuqurroq bog'laydi.

Brno modeli kuchli institusional va raqamli qo'llab-quvvatlashga tayanadi. Ammo bu imkoniyatlar avvalo yirik shaharlarga xos bo'lib, kichik shahar yoki qishloq maktablarida raqamli infratuzilma va boshqaruv salohiyatining yetishmasligi muammoli bo'lishi mumkin. O'zbekiston uchun har bir maktabda rasmiy koordinator instituti, ular uchun o'quv-mashg'ulot tizimi, shuningdek SPBning barcha bosqichlarini qamrab oluvchi yagona raqamli platformani joriy etish maqsadga muvofiq.

Litva tajribasi SPBning nodavlat tashkilotlar tashabbusida shakllanayotgan modelini namoyon etadi. Transparency International Lithuania 2019-yildan boshlab o'quvchilarni moliyaviy savodxonlik va mas'uliyatli qaror qabul qilish jarayoniga jalb etish orqali SPBni ommalashtirishga xizmat qilmoqda. “Fuqarolik laboratoriyasi” formatidagi mashg'ulotlar o'quvchilarning korrupsiyaga qarshi immuniteti, shaffoflik va jamoat mablag'laridan foydalanishdagi mas'uliyatini mustahkamlaydi. Seminarlar, debatlar, o'yinlar, shuningdek o'quvchilarning videokontent va bloglar yaratishi jarayonning asosiy vositalariga aylangan.

O'zbekiston uchun mazkur yondashuv ayniqsa ahamiyatli, chunki “Mening maktabim” dasturining ko'lami kengayib borar ekan, SPBni samarali joriy etishda nodavlat hamkorlarni jalb qilish, ta'limiy komponentni kuchaytirish va uzoq muddatli barqarorlikni ta'minlash muhim hisoblanadi.

Rossiya tajribasi – “Школьный инициативный бюджет” (ШИБ) dasturi – SPBni mamlakat sharoitiga moslashtirilgan holda joriy etishning institusional yechimini taklif etadi. Saxalin, Sankt-Peterburg, Bashqiriya, Yamalo-Nenes va boshqa ko'plab hududlarda maktab SPBlari qo'llanilgan. NIFI huzuridagi Tashabbusli budjetlashtirish markazi tomonidan ShKIB konsepsiyasi va maktablar uchun namunaviy yo'riqnoma ishlab chiqilgan. Moliyalashtirish hududiy va munitsipal budjetlar hamda maktab mablag'lari hisobidan amalga oshiriladi; shuningdek aholi, biznes yoki NNTlar ishtiroki asosida hamkorlikda moliyalashtirish imkoniyati ko'zda tutilgan.

Festival, “loyiha yarmarkalari”, onlayn tanlovlar orqali eng yaxshi amaliyotlar ommalashtiriladi va SPB maktab boshqaruvi madaniyatini o'zgartiruvchi tarbiyaviy texnologiyaga aylanmoqda. Biroq amaliyot hududlar bo'yicha noteng rivojlanmoqda – ayrim hududlarda dastur kuchli, boshqalarda esa faqat pilot tarzida.

O'zbekiston uchun bu tajriba metodik markaz, namunaviy yo'riqnomalar, shuningdek shaffoflik va hisobdorlikni o'quvchilar tashabbusi va ijodkorligi bilan muvozanatlash zarurligini ko'rsatadi.

AQSH tajribasi SPBni fuqarolik ta'limi bilan integratsiyalashgan shaklda amalga oshirishga asoslanadi. 2013-yilda Phoenix Union maktab okrugida boshlangan dasturlar bugungi kunda Arizona shtati bo'ylab 70 dan ortiq maktabda qo'llanilmoqda. Nyu-Yorkda esa “Participatory Budgeting NYC” doirasida 400 dan ortiq maktablarga 2 ming dollar miqdorida mablag' ajratilib, o'quvchilar kichik loyihalar orqali fuqarolik kompetensiyalarini o'rganadi. Ko'pincha maktablar dastlab kichik sinf yoki pilot loyihalardan boshlab, keyinchalik butun maktab miqyosiga o'tadi.

AQSH modeli o'quvchilarni budjet rejalashtirish, jamoaviy qaror qabul qilish, kelishuv topish va ovoz berish kabi ko'nikmalar bilan ta'minlasa-da, milliy darajada yagona tizimga aylangan emas. Mablag' manbasi yoki tashabbuskor o'zgarganida, dastur ayrim maktablarda to'xtab qolishi mumkin.

O'zbekiston uchun bu model “Mening maktabim”ni bosqichma-bosqich takomillashtirish, har bir bosqichdan keyin chuqur tahlil va tuzatishlar kiritib borish, moliyaviy va huquqiy barqarorlikni davlat dasturlari va jamg'armalar orqali ta'minlash zarurligini ko'rsatadi.

1-jadval. O'rganilgan mamlakatlarning o'ziga hos jihatlari taqqoslama jadvali

Element	Portugaliya	AQSH	Chexiya	Litva	Rossiya	Fransiya	O'zbekiston
Amalga oshirish darajasi	Milliy darajada (barcha davlat maktablari)	Mahalliy	Munisipal (maktablarning ixtiyoriga ko'ra)	Mahalliy	Mintaqaviy	Mintaqaviy	Milliy darajada
Moliyala shtirish manbalar i	Davlat byudjeti	Tuman byudjeti donorlar	Shahar byudjeti	Munisipal byudjet xalqaro donorlar	Regional, munisipal byudjet va ta'lim tashkilotlari ning byudjet mablag'lari, shuningdek, aholi, tadbirkorlar tomonidan birgalikda moliyalashtirish	Tuman byudjeti	Tuman (shahar) byudjeti, (2025-yil uchun xarajatlar smetasida bazaviy hisoblash miqdorining 150 barobarida mablag' ajratilishi ko'zda tutilgan)
Jarayon ishtirokchilari	O'quvchilar (9-11-sinlar), maktab ma'muriyati, o'qituvchilar	O'quvchilar, maktab ma'muriyati, fasilitatorlar, mahalliy notijorat tashkilotlar	O'quvchilar, maktab koordinatorlari	O'quvchilar, maktab ma'muriyati, ustoz-murabbiylar	O'quvchilar, pedagog-xodimlar	O'quvchilar, maktab ma'muriyati, o'qituvchilar, Tuman kengashi	5-11-sinf o'quvchilari, maktab ma'muriyati
Amalga oshirish bosqichlari	Maktablarda tashabbuslar taqdimoti → Takliflarni ishlab chiqish va taqdim etish → Takliflar muhokamasi → Ovoz berish → Natijalarni nashr etish → Maktablarda g'olib loyihalarni amalga oshirishini rejalashtirishni → Amalga oshirish	Jarayonni loyihalash → G'oyalar yaratish → Takliflarni ishlab chiqish → Ovoz berish → G'olib loyihalarni moliyalashtirish	G'oyalar yaratish → tashviqot ishlari → ovoz berish	G'oyalar yaratish seminarlari → Loyiha bo'yicha ariza shakllarini topshirish → Ovoz berish → Amalga oshirish	O'quvchilarni MTBga jalb qilish → Maktab o'quvchilari tomonidan loyihalarni kiritish → Loyihalarni tanlash → Loyihalarni amalga oshirish → Loyihalarni monitoring qilish va baholash	G'oyalar muhokamasi → loyihalarni saralab olish → ovoz berish → loyihalarni moliyalashtirish bosqichi	Sinf rahbarlarini loyihaga tayyorlash → loyihalarni shakllantirish → loyihalarni saralab olish → ovoz berish → amalga oshirish → foydalanishga qabul qilish
Ovoz berish vositalari	Qog'oz byulletenlari, yashirin ovoz berish	Turli formatlar: qog'oz / elektron shakllarda	Platforma orqali elektron ovoz berish (Řičany, Brno, Praha)	Ovoz berish tartibining qoidalari va shaklini maktablarning o'zi belgilaydi	Offlayn ovoz berish	Onlayn, offlayn ovoz berish	Onlayn ovoz berish (openbudget.uz),
O'quv jarayoniga integratsiya	Loyihalar bo'yicha muhokamalar o'quv jarayoni davomida (darslar, sinf soatlari yoki tanlovlar paytida) amalga oshiriladi va maktab o'quv dasturidan chetga chiqmaydi (4 modda).	O'quv jarayoniga integratsiya qilinmagan	dars soatlari, guruh muhokamalari orqali	loyiha darslari, qo'shimcha darslar orqali	O'quv jarayoniga integratsiya qilinmagan	O'quv jarayoniga integratsiya qilinmagan	Mavjud emas
Raqamli platformalardan foydalani sh	https://opescolas.pt/faq-perguntas-e-respostas/#1513003145915-4fb16846-0664	https://www.participatorybudgeting.org/pb-in-schools/	Shaharlar uchun MPB platformalari, Hokimiyat saytlari (Brno https://skoly.damenavas.cz/)	Transparency International Lithuania https://transparency.lt/en/topic/participatory-budgeting/	Hokimiyat saytlarida	Shaharlar uchun MPB platformalari, Hokimiyat saytlari	openbudget.uz platformasi https://openbudget.uz/school/project-introduction

Qiyosiy tahlil natijalari o'rganilgan mamlakatlarda maktab ishtirokli budjetlashtirishining bir qator umumiy va farqli jihatlari ko'rsatadi.

Birinchi, tashkiliy darajaga ko'ra modellar sezilarli farqlanadi. Portugaliya va qisman Fransiya SPB milliy yoki mintaqaviy miqyosda to'liq institusionallashtirilgan bo'lib, yagona qoidalar, ustuvor yo'nalishlar va barqaror moliyalashtirish mexanizmlari mavjud. Chexiya va AQSHda esa jarayon asosan mahalliy hokimiyat organlari, shahar meriyalari yoki maktab okruglari tashabbuslari bilan boshqariladi. Litvada nodavlat notijorat tashkilotlari SPBning asosiy tashabbuskori va fasilitatori sifatida faol ishtirok etadi.

O'zbekistonda "Mening maktabim" tashabbusi, amalda, markazlashgan raqamli portal va milliy darajadagi normativ-huquqiy asosga tayangan holda tizimlashtirilmoqda. Bu yondashuv loyihani mamlakat bo'ylab keng tatbiq etish, qoidalar birxilligini ta'minlash va jarayonni barqaror mexanizm sifatida shakllantirish nuqtai nazaridan muhim ustunlik yaratadi.

Ikkinchidan, moliyalashtirish manbalari va hajmi bo'yicha sezilarli tafovutlar mavjud. Ko'pchilik mamlakatlarda SPB uchun alohida budget yo'nalishlari shakllantiriladi, ayrim holatlarda homiyar, grantlar yoki mahalliy biznes subyektlari ham jalb qilinadi. Ba'zi davlatlarda maktabning o'z daromadlari, xususi sektor bilan hamkorlik yoki jamiyattan yig'iladigan kichik badallar qo'shimcha manba sifatida ishlatiladi.

O'zbekistonda esa "Mening maktabim" dasturi davlat budgeti va maxsus jamg'arma mablag'lari hisobidan moliyalashtiriladi hamda har bir maktab uchun aniq limit (60 mln so'm atrofida) belgilangan. Bunday mexanizm mablag'larning kafolatlanganligi, rejalar oldindan prognoz qilinishi va maktablar o'rtasida tenglikni ta'minlashi bilan ajralib turadi.

Uchinchidan, SPBning o'quv jarayoniga integratsiyalashuvi samaradorlikning muhim omili hisoblanadi. Portugaliya, Litva va bir qator AQSH maktablarida SPB bevosita fuqarolik ta'limi, loyihaviy faoliyat, ijtimoiy fanlar va sinf soatlari bilan uzviy bog'langan. Bu yondashuv o'quvchilarning moliyaviy savodxonligi, jamoaviy qaror qabul qilish, shaffoflik va mas'uliyat kabi ko'nikmalarni rivojlantiradi.

O'zbekistonda amaldagi normativ hujjatlar sinf rahbarlariga "Mening maktabim"ning mazmun-mohiyati va ishtirok qoidalarini o'quvchilarga tushuntirish, hamda ularni portaldagi loyiha kiritishda qo'llab-quvvatlash vazifalarini belgilagan. Biroq tajriba shuni ko'rsatadiki, integratsiya asosan axborot berish va texnik yordam bilan cheklanmoqda, SPBni fuqarolik ta'limi, iqtisodiy bilim asoslari, texnologiya va boshqa fanlar bilan chuqur bog'lash imkoniyatlari hali to'liq ishga solinmagan.

To'rtinchidan, raqamli platformalar SPBning shaffofligi, ishtiroki va monitoringida markaziy o'rin tutadi. Yevropa mamlakatlarida turli maxsus platformalar (masalan, Brno shahrining SPB uchun alohida maktab platformasi, Fransiya va Portugaliyadagi milliy portallar) g'oyalarni taqdim etish, muhokama, ovoz berish va jamoatchilik monitoringini to'liq raqamlashtirgan.

O'zbekistonda Openbudget.uz portalining mavjudligi SPB jarayonini markazlashgan, ochiq va kuzatuvchan mexanizm sifatida tashkil etishga xizmat qilmoqda. Kelgusida mazkur platforma orqali maktablar o'rtasida tajriba almashuvini kuchaytirish, loyiha jarayonlarini vizuallashtirish hamda jamoatchilik nazoratini yanada chuqurlashtirish mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xalqaro tajriba tahlili shuni ko'rsatadiki, maktab ishtirokidagi tashabbusli budgetlashtirish (SPB) nafaqat infratuzilmani yaxshilash, balki o'quvchilarda fuqarolik faolligi, mas'uliyat, budget jarayonlarini tushunish kabi ko'nikmalarni shakllantirishda ham muhim ta'limiy ahamiyatga ega. Bu O'zbekiston uchun ayniqsa dolzarb, chunki "O'zbekiston-2030" Strategiyasi inson kapitalini rivojlantirish, o'quvchilarda tashabbuskorlik va mas'uliyatni kuchaytirishni ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida belgilaydi.

"Mening maktabim" loyihasi sinov bosqichidayoq maktab o'quvchilarini budget mablag'larining sarflanishi yuzasidan qaror qabul qilish jarayoniga jalb etishning samarali vositasiga aylandi. 2025-2026-o'quv yilidan boshlab loyiha mamlakat miqyosida kengaytirilishi uni barcha umumta'lim maktablarida qo'llaniladigan yirik ishtirokchi mexanizmga aylantiradi. Biroq ushbu tashabbusning uzoq muddatli barqarorligi va ta'limiy samaradorligi uning metodologik, pedagogik va institusional asoslarini mustahkamlashni talab qiladi.

Shu munosabat bilan quyidagi takliflar ilgari suriladi:

1. SPBni o'quv dasturlariga tizimli integratsiya qilish:
 - Iqtisod, matematika va informatika fanlarining 5-11-sinflar dasturlariga ehtiyojlarni aniqlash, ustuvor yo'nalishlarni belgilash, "xarajat-foyda" tahlili kabi modullarni kiritish.
 - "Mening maktabim" tashabbusini real amaliy keys sifatida qo'llash orqali o'quvchilarning iqtisodiy fikrlashi, analitik ko'nikmalari va loyihaviy yondashuvlarini rivojlantirish.
2. Maktab fasilitatorlari institutini yaratish:
 - O'quvchilarga loyiha ishlab chiqish, muhokama qilish, guruhda ishlash, nizolarni boshqarish bo'yicha amaliy ko'nikmalar beradigan pedagog-fasilitatorlar uchun maxsus malaka oshirish dasturlarini joriy etish.
 - Maktab koordinatorlari asosida qisqa treninglar, amaliy seminarlar va metodik materiallar yaratish.
3. Moliyaviy limitlarni differentsiatsiya qilish:
 - Har bir maktab uchun bir xil (150 BHM) limitdan foydalanish tenglikni ta'minlasa-da, o'quvchilar soni, maktab infratuzilmasi holati va ehtiyojlar farqliligini hisobga olmaydi.
 - Shu bois, "bazaviy limit + kontingentga qarab qo'shimcha limit" tamoyili asosida resurslarni adolatli taqsimlash mexanizmini ishlab chiqish tavsiya etiladi.

4. Monitoring va ochiqlik mexanizmlarini kuchaytirish:
 - G'olib loyihalar ijrosi bo'yicha foto/video hisobotlar, shartnomalar va asosiy hujjatlarni Openbudget.uz portaliga joylashtirishni majburiy tartibga kiritish.
 - Loyihalar uchun qamrov, ishtirok darajasi, mavzu yo'nalishlari, ta'sir doirasi kabi indikatorlar tizimini joriy etish.
 - Bu jamoatchilik nazorati, manfaatdor tomonlar ishonchi va shaffoflikni oshiradi.
5. Xususiy sektor va NNTlar bilan sheriklikni kengaytirish:
 - Korporativ ijtimoiy mas'uliyat (KIM) dasturlari, homiylik, grantlar orqali maktab loyihalarini qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini yaratish.
 - Ayniqsa ekologik, "yashil maktab", inklyuziv ta'lim va kreativ yo'nalishlardagi tashabbuslarni qo'shma moliyalashtirish modeli joriy etilishi maqsadga muvofiq.
 - Bu loyiha barqarorligini faqat davlat budjeti emas, balki keng ijtimoiy hamkorlik orqali ta'minlash imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 21-fevraldagi PF-37-son Farmoni. (2024). <https://lex.uz/docs/6811936>
2. Cabannes, Y. (2004). Participatory budgeting: A significant contribution to participatory democracy. *Environment and Urbanization*, 16(1), 27-46. <https://www.iied.org/sites/default/files/pdfs/migrate/G00471.pdf>
3. Sintomer, Y., Herzberg, C., & Röcke, A. (2008). Participatory budgeting in Europe: Potentials and challenges. *International Journal of Urban and Regional Research*, 32(1), 164-168. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1468-2427.2008.00777.x>
4. Gibbs, N. P., Bartlett, T., & Schugurensky, D. (2021). Does school participatory budgeting increase students' political efficacy? *Curriculum & Teaching*, 36(1), 5-27. <https://www.researchgate.net/publication/352999162>
5. Bartlett, T., Rock, M., Tate, K., Thompson, K., & Schugurensky, D. (2021). *School participatory budgeting: 40 frequently asked questions*. Participatory Governance Initiative, Arizona State University. <https://spa.asu.edu/sites/g/files/litvpz801/files/2024-03/40-FAQs-School-Participatory-Budgeting.pdf>
6. Shybalkina, I., & Nabatchi, T. (2024). School participatory budgeting: An emerging governance tool and its managerial considerations. *Administration & Society*, 56(4), 419-445.
7. O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Senati Kengashining 2024-yil 5-dekabrda KQ-10-V-son qarori. (2024). <https://www.lex.uz/uz/docs/-7260833>
8. Openbudget.uz portal. (2024). *O'zbekistonda tashabbusli budjet jarayonlari bo'yicha rasmiy ma'lumotlar*. <https://openbudget.uz/home>
9. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi. (2024). *Tashabbusli budjet jarayonlari: 2024 yilda erishilgan natijalar yuzasidan axborotnoma*. https://api.mf.uz/media/document_files/1_Annual_2024_PB.pdf
10. OPE Escolas Portugal. (2024). *Participatory budgeting in schools*. <https://opescolas.pt/faq-perguntas-e-respostas/>
11. OECD. (n.d.). *Participatory democracy in Region Poitou-Charentes*. <https://web.archive.oecd.org/2012-06-15/125828-41095800.pdf>
12. Région Île-de-France. (n.d.). *Budget d'autonomie éducative francilien (BAEF)*. <https://www.iledefrance.fr/aides-et-appels-a-projets/budget-dautonomie-educative-francilien-baef>
13. ODP. (n.d.). *Schools participatory budgeting in Paris*. <https://oidp.net/en/practice.php?id=1222>
14. ODP. (n.d.). *Participatory budget for schools in Brno*. <https://oidp.net/en/practice.php?id=1384>
15. Transparency International Lithuania. (2021). *Participatory budgeting in schools: Lessons and tools*. Vilnius.
16. НИФИ Минфин России. (2021). Школьное инициативное бюджетирование в общеобразовательных организациях Российской Федерации.
17. Participedia. (n.d.). *Phoenix Union High School District Participatory Budgeting*. <https://participedia.net/case/5586>
18. NYC Department of Education. (n.d.). *Participatory budgeting in your school*. <https://infohub.nyced.org/docs/default-source/default-document-library/participatory-budgeting-in-your-school.pdf>

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. № 12

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100